

Dr. sci. Armin Kržalić

**VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA
EUROPSKE UNIJE**

Sarajevo, 2017.

Izdavač:

Udruženje Nova sigurnosna inicijativa

Za izdavača:

Aida Kržalić

Autor:

Dr. sci. Armin Kržalić

Urednik:

Džemal Cinac

Lektor:

Edis Kuko

Recenzenti:

Prof. dr. Atanas Kozarev (Skoplje)

Prof. dr. Ljubčo Sotirovski (Skoplje)

Doc. dr. Sead Turčalo (Sarajevo)

Štampa:

Planjax, Tešanj

Tiraž:

300 komada

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

327:355.02]:061.1EU

KRŽALIĆ, Armin

Vanjska i sigurnosna politika Europske Unije / Armin Kržalić. - Sarajevo :

Udruženje Nova sigurnosna inicijativa, 2017. - 202 str. : graf. prikazi ; 24 cm

Bibliografija: str. 187-191 i uz tekst

ISBN 978-9926-8078-1-8

COBISS.BH-ID [23923206](#)

Sva prava zadržana. Nije dopušteno niti jedan dio ove knjige kopirati ili distribuirati u bilo kojem obliku ili pohraniti u bazi podataka bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Dr. sci. Armin Kržalić

**VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA
EUROPSKE UNIJE**

Udruženje Nova sigurnosna inicijativa
Sarajevo, 2017.

*Mojoj dragoj supruzi Aidi,
ljubavi i podršci u svemu što radim.*

SADRŽAJ

Uvod.....	7
I GENEZA EUROPSKE UNIJE	
1. Težak početak.....	9
1.2 Šta je Europska unija.....	10
1.3 Ključni elementi i sadržaji Ugovora o EU-u.....	17
1.4 Struktura Europske unije: Model grčkog hrama.....	19
1.4.1. Europska zajednica prema odredbama Ugovora o EZ-u.....	20
1.4.2. ZVSP i ZESOP.....	20
1.4.3. Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim poslovima.....	22
1.5. Izvori i područja primjene prava Europske unije.....	24
Koje pravne akte institucije EU-a donose?.....	24
Šta su zakonodavni, a šta delegirani akti?.....	25
Uredbe i njihova prava snaga.....	25
Šta su direktive EU-a?.....	25
Odluke, preporuke i mišljenja.....	26
Ko inicira, a ko usvaja zakonodavstvo EU-a?.....	26
Šta znači načelo supsidijarnosti?.....	27
U kojem je području primjenjivo načelo supsidijarnosti?.....	28
Kada se primjenjuje načelo supsidijarnosti?.....	28
Šta znači <i>acquis communautaire</i> ?.....	28
II GENEZA EUROPSKE ODBRANE I SIGURNOSTI	
2.1. Od Europske političke saradnje do Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP).....	31
2.2. Europska sigurnosna strategija (ESS).....	38
Nastanak Europske sigurnosne strategije.....	38
Ključne prijetnje i strateški ciljevi definirani Strategijom.....	39
III INSTITUCIJE I DRUGA POMOĆNA TIJELA EU	
3.1. Glavne institucije i njihova uloga u ZVSP-u i ESOP-u.....	43
3.1.1. Europsko vijeće.....	44
Pitanja vanjske i sigurnosne politike.....	44
Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima.....	45
3.1.2. Vijeće Europske unije.....	45
Organizacija i sastav Vijeća EU-a.....	46
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	47
3.1.3. Europska komisija.....	48
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	49
3.1.4. Europski parlament.....	49
Utjecaj Parlamenta na ZVSP	50
3.1.5. Europski sud.....	51
3.1.6. Europski revizijski sud.....	52
3.1.7. Ostala tijela Europske unije.....	53

IV	CILJEVI EUROPSKE UNIJE	
4.1.	Šta je Ugovor o EU-u?.....	55
4.2.	Šta je trebao donijeti prvi Ustav EU-a?.....	56
4.3.	Šta donosi novi Reformski ugovor o EU-u – Lisabonski ugovor?.....	58
4.3.1.	Promjene u oblasti sigurnosti.....	59
V	ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA EU (ZVSP)	
5.1.	Mir i pomirenje kao glavni elementi integracije.....	63
5.2.	Razvoj ZVSP-a EU-a kroz Ugovore.....	66
5.3.	Odredbe o ZVSP-u EU-a.....	68
5.3.1.	Pravni osnov o ZVSP EU.....	68
5.3.2.	Značaj odredbi člana J u poglavlju V Ugovora o EU-u.....	68
5.3.3.	Kako ostvariti navedene ciljeve ZVSP-a?.....	69
5.3.4.	Petersberški zadaci.....	69
5.3.5.	Šta su zajedničke akcije i zajednički stavovi EU?.....	70
5.3.6.	Četiri deklaracije sadržane u Ugovoru o EU-u i njihov značaj.....	71
5.3.7.	Struktura ZVSP-a (uloga institucija EU-a).....	72
5.3.8.	Pozicija, uloga i značaj Parlamenta za ZVSP EU-a.....	75
5.3.9.	Institucionalni kapaciteti u okviru Parlamenta uključeni u ZVSP.....	77
5.3.10.	Globalna strategija EU-a, Europski parlament i ZVSP.....	78
VI	EUROPSKA SIGURNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA (ESOP)	
6.1.	Historijat ESOP-a.....	83
6.2.	Na čemu počiva ESOP?.....	85
6.3.	Struktura ESOP-a.....	86
6.3.1.	Politički i sigurnosni komitet (PSK).....	86
6.3.2.	Vojni komitet EU-a.....	86
6.3.3.	Vojni štab EU-a.....	88
6.4.	Agencije ESOP-a.....	90
6.4.1.	Europska odbrambena agencija (EDA).....	90
6.5.	Institut EU-a za sigurnosne studije (EUISS).....	95
6.6.	Satelitski centar EU-a (SatCen).....	96
6.7.	Razvoj civilno-vojnih kapaciteta EU-a.....	98
6.7.1.	Taktičke grupe/borbene grupe EU-a.....	98
6.7.2.	Europske žandarmerijske snage.....	103
6.8.	Pregled operacija ESOP-a koje su doprinijele jačanju odbrambenog identiteta EU-a.....	111
6.8.1.	Operacije / misije ESOP-a.....	111
VII	EUROPA BEZ GRANICA ZA SVE LJUDE – ŠENGENSKO PODRUČJE	
7.1.	Od jedinstvenog tržišta do Šengenskog područja.....	149
7.2.	FRONTEX – zaštitnik vanjskih granica EU-a.....	154

VIII	RAZVOJ ODNOSA NATO – EUROPSKA UNIJA	
8.1.	Obrana EU-a "pod kišobranom" Sjedinjenih Američkih Država.....	157
8.1.1.	NATO od vojnog do političkog saveza.....	157
8.1.2.	Preklapanje uvjeta za učlanjenje u NATO i Europsku uniju.....	158
8.2.	Hronologija odnosa EU-a i NATO-a u okviru ZVSP-a i ESOP-a.....	160
8.2.1.	Novi strateški koncept NATO-a i EU-a.....	168
IX	BIJELA KNJIGA SIGURNOSTI I ODBRANE KAO ZAJEDNIČKI INTERES SVIH ČLANICA	
9.1.	Mehka sila nije u stanju opstati na duži rok bez minimuma integriranih odbrambenih kapaciteta.....	173
9.2.	Trendovi novog strateškog konteksta i uloga Europe: novi globalni igrač ili oronuli div.....	176
9.3.	Problem je nepostojanje strateškog usmjerenja za ESOP.....	178
9.4.	Zemlje EU-a moraju donijeti odluku šta izabrati: nacionalni interes ili vitalni interes EU-a.....	181
9.5.	Odrambenom integracijom do jedinstvenog cilja.....	183
9.6.	Jesu li vlade članice Unije dorasle testu?.....	185
	ANEKSI	
	Bibliografija.....	187
	Aneks 1: Hronologija događaja.....	197

Akronimi

AMM	Aceh Monitoring Mission (Posmatračka misija u Acehu)
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations (Asocijacija zemalja jugoistočne Azije)
AFET	Odbor za vanjske poslove
BG	Borbene grupe
BiH	Bosna i Hercegovina
BND	Bruto nacionalni dohodak
CAP	Common Agricultural Policy (Zajednička poljoprivredna politika)
CIMIN	Visoki međuministarski odbor
COREPER	Odbor stalnih predstavnika država članica Unije
CEPOL	Europski policijski fakultet
CESDP/ ZESOP	European Security and Defence Policy (Zajednička europska sigurnosna i odbrambena politika)
CFE	Conventional Forces in Europe (Konvencionalne snage u Europi)
CFSP/ ZVSP	Common Foreign and Security Policy (Zajednička vanjska i sigurnosna politika)
CIMIN	Comité Interministériel de Haut niveau (Visoki međuministarski odbor)
CIVKOM	Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (Komitet za civilne aspekte rukovođenja kriznim situacijama)
CJTF	Combined Joint Task Forces (Kombinirane združene snage)
CSCE	Commission on Security and Cooperation in Europe (Komisija za sigurnost i saradnju u Europi)
DG	Directorate General (Generelni direktorat)
DRC	Demokratska Republika Kongo
DSACEUR	Deputy Supreme Allied Commander Europe (Zamjenik vrhovnog saveznog komandanta u Europi)
ECAP	European Capability Action Plan (Europa akcioni plan kapaciteta)
ECMM	Posmatračka misija Europske zajednice
ECSC/EZUČ	European Coal and Steel Community (Europska zajednica za ugalj i čelik)
EEZ	Europska ekonomska zajednica
EDA/EOA	European Defence Agency (Europska odbrambena agencija)
ECB	Europska centralna banka
ESVD	Europska služba za vanjsko djelovanje
ESOI	Europski sigurnosni i odbrambeni identitet
EUISS	Europski institut za sigurnosne studije
EGF	European Gendarmerie Force (Europske žandarmerijske snage)
EK	Europska komisija

EZ	Europska zajednica
EPS	Europska politička saradnja
EPZ	Europska politička zajednica
ESDP/ESOP	European Security and Defence Policy (Europska sigurnosna i odbrambena politika)
ESS	Europska sigurnosna strategija
EU	Europska unija
EUFOR	Vojne snage Europske unije
EUMC	European Union Military Committee (Vojni štab Europske unije)
EUMM	Posmatračka misija Europske unije
EUMS	European Union Military Staff (Vojni štab Europske unije)
EUPAT	European Union Advisory Team in the Former Yugoslav Republic of Macedonia (Savjetnički tim EU za Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju)
EUPM	European Union Police Mission (Polijska misija Evropske unije)
EUPT	European Union Planning Team (Tim za planiranje EU)
EURATOM	Europska zajednica za atomsku energiju
EUSC	European Union Satellite Centre (Satelitski centar Europske unije)
EUSEC	European Union Security Sector Reform Mission (Misija EU za reformu sigurnosnog sektora)
EUSR	European Union Special Representative (Specijalni predstavnik Europske unije)
EXO	Izvršni ured
GS/VP	Generalni sekretar / Visoki predstavnik
GP	Granična policija
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju)
IFOR	Implementation Force (Snage za implementaciju)
INT	Sektor za obavještajni rad
IPTF	International police Task Forces (Međunarodne policijske snage)
LOG/RES	Sektor za logistiku i resurse
LOT	Liasion and Observation Team (Tim za vezu i osmatranje)
MIP	Mission Implementation Plan (Plan implementacije misije)
MS	Ministarstvo sigurnosti
MONUC	Organizacijska misija Ujedinjenih nacija
OPS/EXE	Sektor za operacije i vježbe
OSA	Obavještajno-sigurnosna agencija
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe (Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi)
PIC	Peace Implementation Council (Vijeće za implementaciju mira)

POL/PLS	Policy and Plans Division (Sektor za planiranje i politiku)
PSC	Politički i sigurnosni komitet
SALIS	Strategic Air Lift Interim Solution (Privremeno rješenje za uspostavljanje strateškog zračnog mosta)
SFOR	Stabilisation Force (Snage za stabilizaciju)
Satcen	Satelitski centar Europske unije
SIS	Šengenski informacijski sistem
SIPA	Državna agencija za istrage i zaštitu
UEU	Ugovor o Europskoj uniji
UEZ	Ugovor o osnivanju Europske zajednice
UNMIK	United Nation Mission in Kosovo (Misija UN-a na Kosovu)
UFEU	Ugovor o funkcioniranju Europske unije
UN	Ujedinjene nacije
VP/SP	Visoki predstavnik / Specijalni predstavnik
WEU/ZEU	Western European Union (Zapadnoevropska unija)
WMD	Weapon of Mass Destruction (Oružje za masovno uništenje)

Uvod

Knjiga *Vanjska i sigurnosna politika* napisana je kako bi se popunila praznina prepoznata u nedostatku literature kod studenata pri izučavanju europske vanjske sigurnosne politike, kao i nedostatku ključnih dokumenata i informacija o nastanku i razvoju Europske političke saradnje (EPS) i Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP). Pune četiri godine radio sam na prikupljanju, analizi i sintezi odabaranih materijala te sistematski priredio ovo djelo, koje je privedeno kraju i spremno za izdanje. Nastojao sam kroz metodološki pristup izrade i pisanja osigurati profesionalan i sveobuhvatan tretman većine događaja i dokumenata. Tako, s jedne strane, cilj mi je bio da studentima pružim materijal koji će im poslužiti za pripremu ispita za modul *Vanjska i sigurnosna politika EU-a*, a, s druge strane, knjiga s već dostupnom bibliografijom, koja se daje na kraju, može koristiti pri pisanju disertacija, magistarskih i završnih radova, eseja i edukativnih kurseva šire javnosti.

Bez obzira na veliki broj dokumenata i brojnost događaja koji se obrađuju, knjiga omogućuje studentima i drugim čitateljima da shvate genezu i put nastanka Europske zajednice (EZ), zašto je Europska unija (EU) razvila sistem vanjske i sigurnosne politike i u kakvim je odnosima europska sigurnost sa Sjevernoatlantskim savezom (NATO-om). Nastojao sam u tekstu obraditi transatlantsku dimenziju, odnosno prikazati važnost sigurnosne saradnje izvan EU-a. To je obrađeno od temelja prepoznatih u Zapadnoeuropskoj uniji (ZEU-u) preko ugovora koji je postavio čvrst temelj francusko-njemačkim odnosima do Novog strateškog koncepta NATO-a i EU-a. Također, u knjizi proklamujem potrebu transformacije europske sigurnosne arhitekture i potrebu izrade Bijele knjige sigurnosti i odbrane Unije kao zajedničkog interesa svih članica.

Knjiga je organizirana na osnovu četiri dijela kroz devet poglavlja. Prvi dio knjige (prvo i drugo poglavlje) razlikuje se s aspekta pregleda određenih faza događaja. S vremena na vrijeme naglasak je više na genezi razvoja europske odbrane i sigurnosti, te je taj razvoj povezan s nizom dokumenata koji su rezultat samog događaja. U ovom dijelu čitatelj će se moći upoznati s nastankom Europske političke saradnje (EPS-a), raznim neuspjelim pokušajima da se uspostave mehanizmi za

kreiranje europske vanjske politike prije pojave EPS-a 1969. godine, kao i sa daljnjim integracijskim putem koji je doveo do nastanka Zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU-a 1993. godine.

Drugi dio (treće, četvrto i peto poglavlje) donosi pregled glavnih institucija EU-a s osvrtom na njihov značaj i ulogu u ZVSP-u. U ovom dijelu obrađen je razvoj i značaj Zajedničke vanjske sigurnosne politike EU-a od Sporazuma iz Maastrichta, potpisanog 1992, preko Amsterdamskog ugovora (potpisanog 1997, stupio na snagu 1999) do Lisabonskog ugovora iz 2009. godine. Osim vanjske i sigurnosne politike, ovaj dio obrađuje i same ciljeve EU-a protkane kroz Ugovor o Europskoj uniji, poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta (1992) i Reformski ugovor o EU-u – Lisabonski ugovor.

Treći dio (šesto, sedmo i osmo poglavlje) analizira Europsku sigurnosnu i odbrambenu politiku (ESOP) i sistematično donosi evoluciju ESOP-a od početne ideje do terenskih operacija. U ovom dijelu dat je pregled razvoja odnosa EU-a i NATO-a u okviru ESOP-a, kao i mehanizama zaštite vanjskih granica EU-a.

U četvrtom dijelu analizirao sam dosadašnje integrirane odbrambene kapacitete EU-a i na osnovu te analize i novih globalnih prijetnji i pozicioniranja novih igrača predložio redefiniranje odbrambenih kapaciteta EU-a. Taj postupak zahtijeva prije svega izradu Bijele knjige sigurnosti i odbrane, u kojoj će zemlje članice morati donijeti odluku da li izabрати nacionalni interes ili vitalni interes Europske unije.

Nadam se da će ova knjiga naći put do mladih i na neki način razbiti mističnost koja je još uvijek prisutna u vezi s odbrambenim integracijama EU-a te tako doprinijeti jačanju mira, sigurnosti i pomirenja na europskom kontinetu.

Sarajevo, februar 2017.

Autor